

## PURAISTAAN KIELTÄ 13

# Miksei kukaan pelkää narratiivista journalismia?

Kaksi hiljaista poliisia ovensuussa. Katseet, jotka kertoivat jostakin odottamattoman suuresta surusta. Se ja putoamisen tunne, metallinen kivun ja järkytyksen odotus, sen Liisa Ahti siitä muistaa.

Näin alkavalla Jani Kaaron reportaasilla (HS 19.4.2014) on 7400 Facebook-suositelijaa. Suomalaisen ykkössanomalehtien ”Ihmiset ja elämä” -tyyppiset osastot ovat paisuneet klikkauskuultuuriin puristuksessa. Hallitseva kerronnallinen muoto on sama kuin modernissa romaanissa: vapaa epäsuora esitys, joka perustuu kaikkitietävän kertojan autoritaariseen ääneen mutta eläytyy samalla kuvattavan henkilöhaamon kieleen ja mieleen.

Tyyli on helppo tunnistaa. Yksittäisiä virkkeitä on erotettu dramaattisesti omiksi kappaleikseen. Yhden sanan mittaisia tai muuten elliptisiä lauseita esiintyy paljon. Maalailevaa miljöön ja säätilan kuvausta käytetään merkitsemään ajallisia siirtymiä tai näkökulman vaihdoksia. Raportoinnin kohteena olevaan henkilöön viitataan koko nimellä vasta kun kertomuksen sisäinen näkökulma on kiinnitetty tähän henkilöön. Tämän jälkeen pitäydytään etunimessä.

Nykymediassa tunteet ovat tietoa. Vielä 90-luvulla päähuomion sai tilastotietoihin ja asiantuntijahaastatteluihin perustuva uutinen, ja aiheeseen liittyvä henkilöhaastattelu esiintyi kainalojuttuna. Nyt tilastotieto katoaa kainalojuttuun, ja pääuutinen keskittyy tilittämään sentimentaaliseen sävyyn yksilön kokemuksia.

Näin se käy:

Totuuden kertominen oli vaikeaa. Ilona Rauhala kävi töissä ja tapasi asiakkaitaan. Hoiti hommansa, keskusteli ja oli mukava. Mutta kun tuli hankala kysymys, hän useimmiten ohitti sen. Kun kysyttiin yhteisistä lomista tai miehen mielipiteistä, hän vaihtoi aihetta.

Ilona Rauhala ei halunnut kertoa, mitä oli tapahtunut. Ettei ollut yhteisiä lomia tai aviomiehen mielipiteitä. Hän oli eronnut jo toista kertaa elämässään.

Onnistumisesta yritysjohtajille luennoiva psykologi koki epäonnistuneensa. Hävetti.

Sonja Saarikosken henkilöjuttu (HS 3.4.2014) saa 2800 Facebook-suositelijaa. Jutun yhteydessä on linkki varhaisempaan uutiseen (HS 25.6.2013):

Yhä useampi yrittää myös vältellä avioeroa, kertoo lehden haastattelema Helsingin käräjäoikeuden haastemiesten esimies Martti Kola.

Se tapahtuu pakoilemalla tiedoksiantokirjettä, jossa kerrotaan puolison jättämästä avioerohakemuksesta.

0 suositelijaa. Eikö mielikuva avioeropapereita pakoilevasta puolisoista ole aika liikuttava, paljon liikuttavampi kuin kaksi kertaa omasta tahdostaan eronneen konsulttipSYkologin ”tarina”?

Toimittajakoulutuksessa narratiivisen journalismin käyttöön kannustetaan sumeilematta. Alalla toimivat kertovat, ettei tarinallistamisen vaaroista puhuta. Kertomusmuoto voi olla terapeutin ja kanssaihminen silmiä avaava, pääseehän sen kautta ”ääneen” moni sellainen, jonka kokemus ja identiteetti muuten jäisivät virallisten totuuksien jyräämiksi. Yksilöön ja tunteisiin keskittyvä journalismi voi kuitenkin sentimentaalisuudellaan sumentaa empiirisen tiedon ja poliittisen päätöksenteon.

Yhdysvalloissa kaunokirjallisten keinojen ja journalismin liitolla on pidemmät perinteet kuin Suomessa: 60- ja 70-luvuilla Hunter S. Thompsonin, Norman Mailerin ja Tom Wolfen edustama New Journalism toi reportaaseihin kaunokirjalliset esitystavat kuten draamallisen juonen, henkilöhahmojen mielenliikkeiden kuvauksen ja maalailevan miljöönrakennuksen. Kotimaisessa journalismissa perinteen puuttuminen sekä kritiikitön suhtautuminen kerronnallistamiseen ja kokemukselliseen näkökulmaan johtavat jatkuvasti ylilyönteihin. Tyylistä ei tule mieleen Norman Mailer vaan Nora Roberts tai tusinadekkaritit. Suomalainen tarinallistava journalismi on maneerista samalla kun aiheet ovat usein kipeitä ja henkilökohtaisia.

Narratiivisen journalismin rinnakkaisilmiö ovat sentimentaaliset nettikampanjat. Olemmeko pian kypsiä muuttamaan yhteisvastuun tunnevaraiseksi? Pelkkä oikea kerronnan muoto riittää avaamaan kyynelkanavat. Tapaus ”Enkeli-Elisa”, silkaksi fiktioksi osoittanut koulukiusatun itsemurhatilitys ja vanhempien ”surublogi”, kirvoitti erään liikuttuneen kanssaihmissen puolustuspuheeseen: ”Elisan tapaus on tosi, mutta vaikei olisikaan niin nuoret tekevät itsemurhia koulukiusaamisen takia joka tapauksessa”. Tarinallistettu kokemus on siis totta, koska se liikuttaa meitä. Äänen edustuksellisuus on seurausta kertovasta muodosta, ei todellisesta puhuvasta subjektista lausuman takana.

*Maria Mäkelä*

maria.e.makela@uta.fi

---

Maria Mäkelä työskentelee yleisen kirjallisuustieteen yliopistonlehtorina Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä.